

УДК 343.341:323.28(477)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.30.09>

ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Горб Володимир Вікторович,
полковник, співробітник
(Служба безпеки України,
м. Київ, Україна)

Досліджено проблемні питання цифрової трансформації Служби безпеки України та напрямі впровадження сучасних інформаційних систем в оперативно-службову діяльність. Здійснений огляд Стратегії воєнної безпеки України, Концепції розвитку сектору безпеки і оборони, Національної програми інформатизації, концепцій інформатизації Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Державної судової адміністрації України. Встановлені причини і умови формування концептуального бачення процесів інформатизації, наведено окремі позитивні приклади реалізації IT-проектів в силових відомствах, органах правосуддя. Зроблено висновок про дисгармонію ходу інформатизації в СБУ з сучасною тенденцією e-Government в нашій державі, відсутність в спецслужбі концептуального бачення напрямів, шляхів і термінів інформатизації. На підставі законодавчо визначених завдань і повноважень співробітників вітчизняної спецслужби, що провадять контррозвідувальну діяльність проведено загальну класифікацію інформаційних систем в СБУ відповідно до призначення та масштабів, розкрито їх сутність на прикладах існуючих та перспективних позавідомчих, внутрішньовідомчих, міжвідомчих та інтернаціональних інформаційних систем. Розглянуто Шенгенську інформаційну систему SIS та акцентовано увагу на її затребуваності для потреб контррозвідувального пошуку, контррозвідувального режиму СБУ. Резюмовано нагальну необхідність динамічного розвитку сфери інформатизації в інтересах задоволення інформаційних потреб співробітників СБУ. Запропоновано шляхи подолання існуючих деструктивних факторів за рахунок створення нового, спеціалізованого підрозділу – Департаменту інформатизації СБУ, концептуального осмислення існуючого стану прав і проблем, визначення пріоритетності та напрямів інформатизації, консолідації наявних і потенційних можливостей.

Ключові слова: Служба безпеки України, цифрова трансформація, інформатизація, цифровізація, концепція інформатизації, контррозвідувальний пошук.

PROBLEMS OF DIGITAL TRANSFORMATION SECURITY SERVICES OF UKRAINE

Horb Volodymyr Viktorovych,
Colonel, an employee
(Security Service of Ukraine,
Kyiv, Ukraine)

The problematic issues of the digital transformation of the Security Service of Ukraine in the direction of the implementation of modern information systems in operational and service activities have been studied. A review of the Military Security Strategy of Ukraine, the Concept of Security and Defense Sector Development, the National Informatization Program, the informatization concepts of the Ministry of Defense,

the Ministry of Internal Affairs, and the State Judicial Administration of Ukraine was carried out. The reasons and conditions for the formation of a conceptual vision of informatization processes are established, some positive examples of the implementation of IT projects in law enforcement agencies and justice bodies are given. A conclusion was made about the disharmony of the informatization process in the SSU with the modern trend of e-Government in our country, the lack of a conceptual vision of the directions, ways and terms of informatization in the special service. On the basis of the legally defined tasks and powers of employees of the domestic special service conducting counterintelligence activities, a general classification of information systems in the Security Service of Ukraine was carried out in accordance with their purpose and scope, and their essence was revealed using examples of existing and promising extra-departmental, intra-departmental, inter-departmental and international information systems. The Schengen information system SIS is considered and attention is focused on its demand for the needs of counterintelligence search, counterintelligence regime SSU. The urgent need for dynamic development of the field of informatization in the interests of meeting the informational needs of SSU employees is summarized. Ways to overcome the existing destructive factors through the creation of a new, specialized unit – the Department of Informatization of the Security Service of Ukraine, conceptual understanding of the existing state of rights and problems, determination of priorities and directions of informatization, consolidation of existing and potential opportunities are proposed.

Key words: Security Service of Ukraine, digital transformation, informatization, digitalization, concept of informatization, counterintelligence search.

Постановка проблеми. Визначені Стратегією воєнної безпеки України від 23 березня 2023 року пріоритети намічені до реалізації шляхом упровадження сучасних інформаційних та космічних технологій, автоматизації управлінських процесів і цифровізації діяльності в силах оборони України з відповідним рівнем захищеності інформації, що обробляється [1]. Розгортання захищеної мережі обміну інформацією між органами управління сил оборони, впровадження автоматизованих систем управління військами і зброєю, сучасних технологій зв'язку, телекомунікацій, захисту інформації, розвідки та логістики, цифрова трансформація діяльності – задекларовані цілі реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва у середньостроковій перспективі.

У 2016 році в Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України [2] був сформований фундаментальний курс реформування Служби безпеки України на засадах оновлення доктринальних і концептуальних підходів до організації її діяльності, функціональної оптимізації її організаційної структури та вдосконалення матеріально-технічного забезпечення. Досягнення очікуваного результату передбачалось шляхом кардинального оновлення змісту й організації інформаційно-аналітичної роботи у діяльності СБУ, упровадження цифрових технологій у процес оброблення здобутої інформації, розширення та набуття необхідних оперативних-технічних можливостей органами і підрозділами з отримання оперативної інформації, поглиблення взаємодії вітчизняної спецслужби з іншими складовими сектору безпеки і оборони, органами державної влади, установами та організаціями на нових засадах.

До завдань Національної програми інформатизації на 2022–2024 роки [3] у сфері інформатизації стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони віднесено:

– створення та забезпечення розвитку систем інформаційно-аналітичної підтримки виконання завдань розвитку державності, безпеки та оборони;

- модернізація загальнодержавної автоматизованої системи централізованого оповіщення та територіальних систем централізованого оповіщення;
- впровадження, модернізація, розвиток та забезпечення функціонування системи електронного документообігу;
- розроблення програмно-технічного комплексу з функціями криптографічного захисту інформації для надання послуг мобільного захищеного доступу до державних інформаційних ресурсів та послуг захищеного мобільного зв'язку;
- забезпечення кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури.

Орієнтовними державними замовниками вказаних вище завдань визначені Апарат Верховної Ради України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Міністерство внутрішніх справ, Мінветеранів, Міністерство оборони, Мінцифри, Агентство з розшуку та менеджменту активів, Державне бюро розслідувань, Державна міграційна служба, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національне антикорупційне бюро, Національне агентство України з питань державної служби, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національна служба здоров'я України, Управління державної охорони України, Український інститут національної пам'яті, Центральна виборча комісія.

Чи то в силу історично закоренілої надмірної секретності і неpubлічності, або не відомих широкому загалу інших причин, участь СБУ в Національній програмі інформатизації прописана лише у завданні з реалізації проектів міжнародної технічної допомоги у секторах електронного урядування, розвитку адміністративних послуг, цифровізації. І то з допискою – «за згодою».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова привабливість теми побудови цифрової держави та впровадження електронного урядування в усі сфери суспільного життя обумовлює наповнення нашого лексикону новою термінологією, яка часто запозичується з інших мов або формується на основі технічних термінів. Тому поняття інформатизації, цифровізації, діджиталізації, діджитизації стали трендовими і переконливо характеризують сьогоденний розвиток нового типу інформаційного суспільства.

Науковому осмисленню теоретичних аспектів організаційно-правової природи процесів інформатизації та цифровізації у різних сферах діяльності державних органів присвячені праці Кужді Т. І., Куприни К. А., Клименка І. В., Матвійчука Р. М., Кандзюби С. П. Серед представників іноземної наукової спільноти такі питання досліджувались С. Брененом (США), Жиль Де Клерком (Бельгія) та іншими.

Правоохоронна діяльність і правосуддя, контррозвідка і боротьба тероризмом, як складові національної безпеки нині також піддаються трансформаційному впливу тенденцій e-Government. Незважаючи на наявність яскравих прикладів реалізації IT-проектів у секторі безпеки і оборони, питання реального стану та формування концептуальних засад розвитку інформаційних систем в Службі безпеки України досліджені недостатньо.

Мета статті. Провести огляд загальнодержавних і відомчих концепцій інформатизації, встановити закономірності впровадження інформаційних систем та притаманні проблеми. На підставі класифікації інформаційних систем згідно з їх призначенням і масштабом розкрити їх сутність, акцентувати увагу на недоліках і перевагах. Сформулювати пропозиції щодо подолання кризових явищ на шляху цифрової трансформації СБУ.

Виклад основного матеріалу. Формування у 2014 році концептуального бачення на систему поглядів з інформатизації в Міністерстві оборони України, її мету, принципи, завдання та шляхи розвитку ознаменовано затвердженням Концепції інформатизації

Міністерства оборони України [4]. Саме визнання причин і умов незадовільного стану справ у сфері інформатизації МО та ЗС України сприяло виокремленню комплексу проблем, що підлягають розв'язанню. В оборонному відомстві констатовано, що внаслідок неналежного теоретичного опрацювання процесів інформатизації в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, недостатнього рівня розуміння сутності інформатизації на усіх рівнях системи військового управління, її ролі і місця як складової формування інформаційного середовища в сфері оборони та держави загалом, станом на 2014 рік у військовому відомстві спостерігались такі проблеми, як:

- відсутність на всіх рівнях управління єдиних методологічних, технічних та організаційних принципів і підходів до створення інформаційних систем, впровадження інформаційних технологій;
- організаційна розпорошеність та функціональна роз'єднаність існуючих інформаційних систем, їх не забезпеченість адміністративним і науковим супроводженням;
- неузгодженість і недостатньо організована діяльність щодо формування базових елементів інформатизації (електронних бібліотек, архівів, фондів суб'єктів інформатизації), а також відповідних реєстрів цих електронних інформаційних ресурсів;
- відсутність організаційних і технічних умов для запровадження реєстру електронних інформаційних ресурсів як основи функціонування сегменту е-урядування у сфері оборони;
- недосконалість системи електронного документообігу та відсутність процедури електронного цифрового підпису;
- недостатня зосередженість зусиль щодо розвитку сфери захисту інформації (інформаційних ресурсів) на об'єктах інформаційної діяльності.
- обмеженість фінансування на придбання комп'ютерного обладнання та ліцензійного програмного забезпечення для об'єктів інформаційної діяльності суб'єктів інформатизації, а також на побудову необхідних інформаційно-телекомунікаційних мереж;
- невідповідність рівня матеріально-технічної бази інформаційної інфраструктури потребі реалізації е-урядування на сучасному рівні.

Проводжуючи державну політику з питань оборони і військового будівництва в сталих умовах притаманних гальмівних факторів – недофінансування, кадрової і технологічної кризи, а з початку 2022 року повномасштабної війни, чималий відсоток заявлених проблем продовжує зберігати свою актуальність і сьогодні. Однак в протиположності до цього, в сфері оборони досягнуто і значущі показники прогресивного шляху цифровізації у вигляді постановки на озброєння системи ситуаційної обізнаності «Дельта», автоматизованої системи внесення, обробки та передачі інформації з використанням штучного інтелекту «Griselda» та низки автоматизованих систем управління військами – «Кропива», «Броня», «ГісАрта», тощо. Віднедавна в Міноборони створено Центр інновацій та оборонних технологій, залучено до співпраці широке коло ІТ-фахівців різних спеціалізацій.

Починаючи з 2018 року подібний шлях розвитку інформаційної сфери проходить Міністерство внутрішніх справ України. В межах Концепцій галузевої програми інформатизації на 2018–2020, 2021–2023 роки здійснюється поступальний рух із запровадження нової моделі єдиного інтегрованого інформаційного середовища, побудованого за принципом інтегрованості електронних інформаційних ресурсів; реалізації загальнодержавного сервісу електронної ідентифікації особи на базі єдиного «наскрізного» ідентифікатора, з одночасним комплексним захистом інформації та дотриманням технологічної незалежності; використання єдиних інтерфейсів та протоколів взаємодії та обміну інформацією у режимі реального часу [5].

Згадані галузеві програми інформатизації розроблено Департаментом інформатизації МВС у співпраці з Державним агентством з питань електронного урядування України, вони узгоджуються з планом реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні. В процесі еволюції інформаційних систем МВС передбачена їх інтеграція до національної системи електронної взаємодії державних інформаційних ресурсів та інтегрованої системи електронної ідентифікації. Для досягнення поставлених цілей в МВС створено Науково-технічну раду, до роботи в якій було залучено фахівців-провідних науковців, представників ІТ-сфери Національної поліції, Держприкордонслужби, Державної міграційної служби, Державної служби з надзвичайних ситуацій та спеціалістів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Результатом цілеспрямованої і взаємоузгодженої колективної роботи є запуск інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», модернізація інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України (ІПС «АРМОР») як складових підсистем Єдиної інформаційної системи МВС, а також низки інших проєктів цифрової трансформації.

17 серпня 2021 року затверджено Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) [6]. Створення ЄСІТС анонсовано Державною судовою адміністрацією України наприкінці 2018 року, для організації взаємодії органів системи правосуддя щодо розробки та запровадження ЄСІТС було утворено Постійну комісію Вищої ради правосуддя з питань Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Перспективний склад підсистем і модулів ЄСІТС, які впроваджуються поетапно (станом на 5 жовтня 2021 року офіційно працювало 3) включає офіційний веб-портал «Судова влада України», Єдиний державний реєстр судових рішень, Електронний кабінет, Єдина підсистема управління фінансово-господарськими процесами, Єдиний контакт-центр судової влади України, модуль «Автоматизований розподіл», підсистема «Електронний суд», модуль «Судова статистика», підсистема відеоконференцзв'язку, технічного захисту інформації та інші.

Так само як і в Міноборони, аналіз стану та основних проблем інформатизації в судах України був проведений Державною судовою адміністрацією України і висвітлений у Концепції галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції та інших установ судової системи і конкретизований у відповідних завданнях і проєкті інформатизації на 2013-2015 роки. Створення ЄСІТС проходило відповідно до наказів ДСА від 07.11.2019 № 1096 «Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», від 18.09.2020 № 418 «Про затвердження плану заходів із забезпечення створення та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи». Наразі розбудова сфери цифровізації судів в нашій державі відбувається в межах «Концепції Програми інформатизації місцевих та апеляційних судів і проєкту побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на 2022-2024 роки» та завдань до неї [7].

Незважаючи на широкий фронт нормативно-правової бази в Україні, зорієнтованість влади, бізнесу і суспільства на реалізацію проєкту «Цифрова держава», достатній перелік ІТ-компаній державного і приватного сектору, переконані, що нині процеси цифрової трансформації в СБУ розрізнені, не об'єднані єдиним задумом. Очікуваний результат впровадження сучасних та перспективних технологій у діяльність вітчизняної спецслужби в такому випадку являється в значній мірі не визначеним і недетермінованим. На наш погляд головними причинами такого стану справ є відсутність концептуального бачення моделі побудови СБУ і, як наслідок, шляхів її інформатизації відповідно до майбутньої структури і завдань.

В той же час, навіть в умовах такої невизначеності загальні закономірності функціонування СБУ і притаманні інформаційні потреби контррозвідального пошуку, режиму, перевірки і розробки дають змогу сформуванню найбільш затребуваних напрямків впровадження інформаційних систем в інтересах оперативно-службової діяльності на напрямі пошукової роботи. Зокрема, виконання визначених завдань щодо добування, аналітичної обробки та використання інформації, що містить ознаки або факти розвідувальної, терористичної та іншої діяльності спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на шкоду державній безпеці України наряду з пов'язаною з цим необхідністю: виявляти, фіксувати і документувати гласно і негласно розвідувальні, терористичні та інші посягання на державну безпеку України, вести їх оперативний облік; витребувати, збирати і вивчати, за наявності визначених законом підстав, документи та відомості, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, джерела і розміри їх доходів; здійснювати ідентифікацію осіб з використанням геномної інформації людини, зокрема, здійснювати відбір, зберігання біологічного матеріалу та обробку геномної інформації людини, а також проводити або ініціювати проведення молекулярно-генетичної експертизи (дослідження), створювати, вести та адмініструвати базу даних геномної інформації людини [8] дозволяють виокремити чотири основні напрями інформатизації оперативно-службової діяльності. Це побудова нових або підключення до вже існуючих, модернізація чи використання інформаційних систем за такою класифікацією:

1. Позавідомчі.
2. Внутрішньовідомчі.
3. Міжвідомчі.
4. Інтернаціональні.

До першого типу інформаційних систем відносяться державні інформаційні ресурси, в т.ч. системи сектору безпеки і оборони, міністерств і відомств, державних органів, а також компаній з логістики, експрес-доставки, оператори зв'язку і Інтернету, банки, нотаріуси, тощо. На даний момент позавідомчі інформаційні системи являються одним з домінуючих прошарків засобів контррозвідального пошуку, перевірки і розробки.

Перелік внутрішньовідомчих інформаційних систем нашої спецслужби обмежений. Основним розпорядником інформаційних систем в СБУ є Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення (ДІАЗ) та регіональні інформаційні (інформаційно-аналітичні, інформаційно-технологічні, організаційно-аналітичні) структурні підрозділи. Тривалий час функціонує Єдина система інформаційного забезпечення оперативно-розшукової, контррозвідувальної, аналітичної, управлінської та іншої діяльності СБУ «Синтез» (ЄСІЗ «Синтез») у складі центрального, регіональних і спеціалізованих банків даних, в яких накопичено масштабний обсяг інформації про осіб-об'єктів оперативної зацікавленості СБУ. Будучи внутрішньовідомчою закритою системою ЄСІЗ «Синтез» регламентована загальнообов'язковою для використання оперативним співробітниками наряду з оперативними обліками і картотеками Головного інформаційно-комп'ютерного центру ДІАЗ. Нажаль, широко застосовувана до початку війни практика штучного підтримання статистичних показників оперативно-службової діяльності має наслідком включення до інформаційного фонду ЄСІЗ «Синтез» великої кількості відомостей, які не відповідають критеріям достовірності, відносності і повноти інформації.

У рамках міжнародних угод користувачами інформації ЄСІЗ «Синтез» також можуть бути правоохоронні та розвідувальні органи іноземних держав, а в регламентованих

встановленим порядком межах державні органи України. Тобто первинна ідея побудови ЄСІЗ «Синтез» була більш амбіційною ніж її утилітарна реалізація, оскільки не виключала збільшення «Синтезу» до обсягів міжвідомчої та інтернаціональної інформаційної системи.

Побудова системи електронного документообігу дозволяє ефективніше використовувати такі банки даних ДІАЗ як «Страбіс-СБ» (відомості про фізичних та юридичних осіб) і «Лабіринт» (інформаційно-пошукова система підприємств і організацій). Веб-орієнтовані системи електронних довідників хмарних сервісів «Піраміда» та «Реєстр осіб, які підозрюються в причетності до терористичної діяльності, незаконних збройних формувань, сепаратизму та колабораціонізму» є новими витками у розвитку ДІАЗ, оскільки забезпечують можливість оперативного і дистанційного доступу до таких ресурсів.

В інтересах накопичення, систематизації в видачі інформації про абонентів телефонних номерів в СБУ працює автоматизована система обробки даних «Імпульс» (розпорядник – Департамент контррозвідки). Для підвищення ефективності роботи на напрямі охорони державної таємниці впроваджена інформаційно-телекомунікаційна система «Цербер» (розпорядник – Департамент охорони державної таємниці і ліцензування).

Прикладом міжвідомчої інформаційної системи є інтегрована міжвідомча автоматизована система обміну інформацією з питань контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон «Аркан», розпорядником якої являється Адміністрація Державної прикордонної служби України, а користувачами СБУ, Служба зовнішньої розвідки України, МВС України, Державна фіскальна служба, Міністерство закордонних справ України, Міністерство праці та соціальної політики України.

Об'єднана автоматизована інформаційна система у сфері боротьби з тероризмом (ОАІС СБТ) існування якої регламентовано Положенням про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах СБУ, Концепцією боротьби з тероризмом в Україні за задумом також мала б стати міжвідомчою інформаційною системою для координації та підвищення ефективності взаємодії визначеного законодавцем кола суб'єктів боротьби з тероризмом. Однак фактично як організаційно-правові, так і будівельно-технічні заходи з побудови ОАІС СБТ перебувають в стадії зародження.

Прийняття у листопаді 2021 року Закону України «Про критичну інфраструктуру» [9] зобов'язує уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України (наразі – Держспецзв'язку) до забезпечення функціонування системи обміну інформацією між суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури, а також створення бази даних щодо загроз і вразливостей критичній інфраструктурі. Тож, обмін інформацією між суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури, відповідно до визначеного Законом Регламенту [10], передбачає використання спеціальної інформаційної системи (СІС), яка по своїй суті стане міжвідомчою.

На наш погляд, визначені суб'єкти національної системи захисту критичної інфраструктури (усього 17) перекликаються з суб'єктами боротьби з тероризмом (10 основних та 17 додаткових), що актуалізує питання про доцільність спільної розробки окремих модулів ОАІС СБТ і СІС в межах реалізації проєкту міжвідомчої інформаційної системи.

Інформаційні системи Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерпол), Європейського поліцейського офісу (Європол) типові різновиди інтернаціональних інформаційних систем.

Однак окремої уваги в даному контексті заслуговує Шенгенська інформаційна система (Schengen Information System, SIS) – один з найважливіших інструментів забезпечення національної безпеки країн Шенгенської угоди, призначений для компенсації відсутності прикордонного контролю. Загальний опис системи SIS викладений у статті 92 Шенгенської конвенції (The Schengen acquis) [11], вона впроваджена 26 березня 1995 р. з моменту набуття чинності Шенгенської угоди. Розташування системи SIS знаходиться в м. Страсбург, Франція в той час як резервне копіювання проводиться в м. Зальцбург, Австрія. На сьогоднішній день системою SIS користуються такі країни: Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія, Швейцарія та Швеція. Слід зауважити, що серед цих країн Ісландія, Норвегія та Швейцарія не є членами Європейського Союзу. Ірландія і Великобританія не підписали Шенгенську угоду і приймають участь тільки у співпраці в рамках Шенгенської угоди на підставі Амстердамського договору. Ці країни використовують систему SIS для забезпечення національної безпеки та систематизації інформації, щодо в'їзду-виїзду та перебування на території цих країн іноземних громадян та осіб без громадянства. SIS містить відомості про осіб, що перебувають у розшуку, оголошених «персонами нон грата», зниклих без вісти, або осіб, за якими ведеться приховане спостереження, а також про вкрадені або будь-яким іншим чином незаконно привласнені автомобілі та інші предмети і об'єкти. На сьогодні це найбільша інформаційна система в світі, що забезпечує інформаційний зв'язок між країнами Європейського союзу, а також доступ до інформації SIS органам поліції, митним органам, консульським представництвам та іншим службам забезпечення правопорядку галузі візового контролю, органам реєстрації автомобільного транспорту [12].

У 2013 році було випущено друге покоління SIS (SIS II) з додатковими функціями, такими як можливість додавання відбитків пальців і фотографій до сповіщень. У 2022 році з новим оновленням SIS II розширений каталог біометричних даних (відбитки долонь, записи ДНК). В найближчому майбутньому SIS II буде посилена технологію розпізнавання фотографій, розширення функціоналу на напрямі боротьби з тероризмом, завдяки чому SIS II зможе надавати Європолу більше «збігів», пов'язаних із терористичними злочинами.

Питання затребуваності SIS II для потреб контррозвідки, боротьби з тероризмом і організованою злочинністю, забезпечення громадського порядку в Україні риторичне. Нажаль сьогодні нагальні потреби підтримання контррозвідувального режиму і проведення контррозвідувального пошуку не мають технічної можливості отримувати інформацію про транзитні в'їзди-виїзди з та до України через території третіх країн, пред'явлені документи, що свідчать про існування подвійного громадянства чи їх фіктивність.

На даний час питаннями інформатизації в СБУ в межах окресленої компетенції опікуються Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення, Управління спеціального зв'язку, Центр технічного захисту інформації СБУ Головного управління внутрішньої безпеки, Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз. Відповідно до проявлених ініціатив впровадження інформаційних систем, зазвичай позавідомчих і міжвідомчих, здійснюється в регіональних органах, підрозділах військової контррозвідки, підрозділах Центрального управління СБУ.

В той же час інформаційні потреби співробітників СБУ, обумовлені сучасною динамікою оперативної обстановки, темпами оперативно-службової діяльності істотно перевищують можливості по їх задоволенню. Головним чином це є наслідком

недостатньої кількості новітніх інформаційних систем, застарілістю давно впроваджених, неможливістю оперативного доступу до запитуємої інформації.

Таким чином, зазначене свідчить про необхідність динамічного розвитку сфери інформатизації в СБУ для задоволення на достатньому рівні інформаційних потреб контррозвідувальної пошукової, аналітичної діяльності через забезпечення їх доступу до відомчих, позавідомчих, міжвідомчих і інтернаціональних інформаційних систем в інтересах забезпечення державної безпеки, а також інтеграції принципів e-Government в діяльність нашої спецслужби.

Для подолання існуючої кризи варто розпочати планомірну, узгоджену і інтенсивну роботу. Наріжними каменями на цьому шляху вважаємо:

1. Створення окремого підрозділу в СБУ, що забезпечуватиме визначення та реалізацію пріоритетних напрямів інформатизації СБУ, формування інформаційних ресурсів, організацію та забезпечення експлуатації, розвитку, координації та функціонування інформаційних систем. Як варіант – Департамент інформатизації СБУ.

2. Концептуальне осмислення існуючого стану прав і проблем, їх проголошення. Визначення пріоритетності та напрямів інформатизації. Розробка Концепції інформатизації СБУ, яка гармонізуватиме з розвитком електронного урядування в Україні.

3. Консолідація можливостей. Залучення внутрішніх матеріально-технічних і кадрових ресурсів, а також створення привабливих умов до співпраці з ІТ-компаніями, використання грантових програм.

Відповіді на ключові питання хто, яким чином і в які строки стане початковою точкою вектору СБУ у високотехнологічні технології майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України», редакція від 25.03.2021, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (дата звернення 14.10.2023).

2. Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України», втратив чинність від 27.03.2021, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#Text> (дата звернення 14.10.2023).

3. Постанова Верховної Ради України від 8 липня 2022 року № 2360-IX «Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2022-2024 роки», редакція від 08.07.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2360-20#Text>. (дата звернення 14.10.2023).

4. Наказ Міністерства оборони України від 17.09.2014 № 650 «Про затвердження Концепції інформатизації Міністерства оборони України», редакція від 17.09.2014, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0650322-14#Text>. (дата звернення 14.10.2023).

5. Міністерство цифрової трансформації України на Facebook, URL: <https://m.facebook.com/mintsyfra/photos/a.740436362676302/1995694273817165/?type=3>. (дата звернення 14.10.2023).

6. Рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/1845_17.08.2021.pdf. (дата звернення 14.10.2023).

7. Наказ Державної судової адміністрації України від 14.06.2022 № 178 «Про затвердження галузевої Програми інформатизації місцевих та апеляційних судів і проекту побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на

2022-2024 роки», редакція від 14.06.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0178750-22#Text>. (дата звернення 14.10.2023).

8. Закон України від 26 грудня 2002 року № 374-IV «Про контррозвідальну діяльність», редакція від 31.03.2023, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>. (дата звернення 14.10.2023).

9. Закон України від 16 листопада 2021 року № 1882-IX «Про критичну інфраструктуру», редакція від 05.12.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>. (дата звернення 14.10.2023).

10. Постанова Верховної Ради України від 14 жовтня 2022 р. № 1174 «Про затвердження Регламенту обміну інформацією між суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури», редакція від 14.10.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2022-%D0%BF#n8>. (дата звернення 14.10.2023).

11. Конвенція про виконання Шенгенської угоди від 14 червня 1985 року між Урядами держав Економічного Союзу Бенілюкс, Федеративної Республіки Німеччини та Французької Республіки про поступове скасування перевірок на їхніх спільних кордонах, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A42000A0922%2802%29>. (дата звернення 14.10.2023).

12. Веб-сайт юридичної компанії «Центр Санрайз». Загальна інформація про SIS. URL: <http://uk.deportation.com.ua/zagalna-informaciya-pro-sis>. <http://uk.deportation.com.ua/zagalna-informaciya-pro-sis> (дата звернення 14.10.2023).